

Outi Immonen

JUHLAJULKAISUN SUUNNITTELU JA TAITTO

**Esimerkkinä Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulun Ylivieskan yksikön
30-vuotisjuhlajulkaisu**

Opinnäytetyö

KESKI-POHJANMAAN AMMATTIKORKEAKOULU

Mediatekniikan koulutusohjelma

Maaliskuu 2010

TIIVISTELMÄ OPINNÄYTETYÖSTÄ

Yksikkö Ylivieska	Aika Maaliskuu 2010	Tekijä/tekijät Outi Immonen
Koulutusohjelma Mediatekniikka		
Työn nimi Juhlajulkaisun suunnittelu ja taitto Esimerkkinä Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulun Ylivieskan yksikön 30-vuotisjuhlajulkaisu		
Työn ohjaaja fil. lis. Tuija Tolonen		Sivumäärä 36 + 2 liitettä
Työelämäohjaaja tekn. toht. Keijo Nivala		
<p>Opinnäytetyön aiheena oli suunnitella ja toteuttaa 30-vuotisjuhlajulkaisu Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulun Ylivieskan yksikölle. Kyseessä oli julkaisu, joka toteutettiin yksikön ja sen henkilökunnan arkistoista löytyvien kuvien avulla. Historiikin teksti pohjautui yksikönjohtaja Keijo Nivalan 30-vuotisjuhlailaisuuteen kokoamaan PowerPoint-esitykseen.</p> <p>Tavoitteena oli suunnitella arvokas ja kattava teos, jota jaettiin muun muassa henkilökunnalle, liike-elämän edustajille ja sidosryhmille.</p> <p>Opinnäytetyötä tehtäessä vertailtiin muita vastaavia juhlajulkaisuja, ja tutkittiin julkaisun taiton ja luettavuuden teorioita.</p> <p>Käytännössä työhön kuului materiaalien kerääminen, tekstin muokkaaminen PowerPoint-esityksestä kirjaan sopivaksi, valokuvien digitalisointi ja muokkaaminen sekä historiikin visuaalinen suunnittelu ja toteutus. Tuloksena syntyi tavoitteiden mukainen juhlateos.</p>		
Asiasanat formaatti, julkaisun suunnittelu, kuvankäsittely, kuvat, luettavuus, taittaminen, typografia, visuaalisuus, värit		

ABSTRACT

<p>CENTRAL OSTROBOTHNIA UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES Ylivieska</p>	<p>Date March 2010</p>	<p>Author Outi Immonen</p>
<p>Degree programme Media Technology</p>		
<p>Name of thesis Designing and implementing an anniversary publication Case: A 30th anniversary publication for Ylivieska unit of Central Ostrobothnia University of Applied Sciences</p>		
<p>Instructor Lic. Phil. Tuija Tolonen</p>		<p>Pages 36 + 2 appendices</p>
<p>Supervisor D.Sc. Keijo Nivala</p>		
<p>The purpose of this thesis was to design and implement a 30th anniversary publication for Ylivieska unit of Central Ostrobothnia University of Applied Sciences. The publication was largely based on photos found in the archives of the unit as well as photos that the staff members had. The text about the history of the unit was based on a PowerPoint presentation prepared by head of the unit Keijo Nivala for the 30th anniversary ceremony.</p> <p>The aim was to design a stately and extensive book that was distributed for the staff, representatives of business life and different interest groups.</p> <p>During the process of making the anniversary publication, other similar publications were examined in terms of their layout and readability, for example.</p> <p>This project included collecting materials, editing the text of the PowerPoint presentation to fit the publication digitizing and editing the photos and also visual design and implementation of the publication. The result of the process was a publication that was in accordance with the aims that were set.</p>		
<p>Key words colours, design, format, graphics, images, lay out, readability, typography, visuality</p>		

ESIPUHE

Tämä työ on tehty Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulun Ylivieskan yksikössä. Työn aiheena oli suunnitella ja taittaa Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulun Ylivieskan yksikön 30-vuotisjuhlajulkaisu. Suurin kiitos työn onnistumisesta kuuluu Ylivieskan yksikön yksikönjohtaja tekn.toht. Keijo Nivalalle. Ilman hänen apuaan en olisi saanut koottua niin laajaa materiaalia yksikön historiasta. Lisäksi haluan kiittää opinnäytetyön ohjaaja fil.lis. Tuija Tolosta.

Ylivieskassa 25.3.2010

Outi Immonen

**TIIVISTELMÄ
ABSTRACT
ESIPUHE
SISÄLLYS**

1 JOHDANTO	1
2 LÄHTÖTILANTEEN ANALYSOINTI	3
2.1 Viestin lähettäjä	3
2.2 Kohderyhmä	4
2.3 Julkaisun olemus ja tarkoitus	6
2.4 Resurssit	7
2.5 Aikataulu	8
2.6 Tavoitteet julkaisulle	9
3 JULKAISUN SUUNNITTELU	10
3.1 Julkaisun formaatti	10
3.1.1 Julkaisun koko	10
3.1.2 Sivumäärä	12
3.1.3 Paperi	13
3.2 Materiaalin hankinta	15
4 TAITTO	16
4.1 Taittamisen lähtökohdat	16
4.2 Asettelumalli ja taittotyyli	17
4.3 Marginaalit	18
5 VISUAALINEN ILME	20
5.1 Kannet	20
5.2 Sommittelu	21
6 JULKAISUN VÄRIVALINNAT	23
6.1 Värien havaitseminen	23
6.2 Värien käyttö julkaisussa	24
6.3 Julkaisun värien merkitykset	25
7 TYPOGRAFIA	26
7.1 Julkaisun typografiset valinnat	26
7.2 Julkaisun luettavuus	27

8 KUVAT	30
8.1 Kuvan tehtävät	30
8.2 Kuvien digitalisointi	31
8.3 Kuvankäsittelyä julkaisussa	32
9 TULOKSET JA POHDINTA	33
LÄHTEET	35
LIITTEET	

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni aiheena on Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulun Ylivieskan yksikön 30-vuotisjuhlajulkaisun suunnittelu ja taitto. Tarkoitukseni oli kuvien ja sanojen avulla tuoda esille yksikön 30-vuotinen historia mahdollisimman laajasti. Halusin tehdä historiikista selkeän ja yksinkertaisen, jotta tärkeimmät elementit, kuvat ja teksti, pääsisivät oikeuksiinsa.

Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulun Ylivieskan yksikkö täytti 30 vuotta, ja se halusi teettää tapojensa mukaan historiikin. Kun minua pyydettiin historiikin tekijäksi, olin innoissani. Tämä oli juuri sellainen opinnäytetyön aihe, joka oli erityisen lähellä sydäntäni. Olin taittanut aiemmin lehtiä, mutta kirjan taittaminen oli minulle aivan uutta. Vaikka taiton periaatteet ovat molemmissa julkaisuissa samat, on kirjan taittamisessa omia periaatteitaan, jotka minun täytyi ottaa selville.

Yksikölle on tehty aiemmin kaksi historiikkia sen 10- ja 20-vuotisjuhlapäivinä. Ne eivät vastaa ulkoasuiltaan lainkaan toisiaan, joten niistä oli vaikeaa ottaa esimerkkiä omaan tuotokseeni. Onneksi sain aivan vapaat kädet lähtiessäni suunnittelemaan uutta historiikkia, eikä minun tarvinnutkaan ottaa mallia näistä kahdesta aiemmasta teoksesta. Tämä osittain jopa helpotti työtäni, sillä sain suunnitella historiikin mieleisekseni. Jos minulla kuitenkin olisi ollut valmis pohja työlleni, ei sen suunnittelussa olisi kestänyt niin kauan.

Ylivieskan yksikön arkistoista löytyi satoja paperikuvia, digitaalisia kuvia sekä lehtileikkeitä, joita historiikissa olisi voinut käyttää. Kaikki eivät kuitenkaan mahtuneet mukaan, joten piti valita vain ne, jotka liittyivät yksikön historian tärkeimpiin tapahtumiin. Materiaalin valinnassa minua auttoi Ylivieskan yksikön henkilökunta, erityisesti yksikönjohtaja Keijo Nivala. Heidän avullaan sain kasattua yhteensä noin 190 kuvaa, lehtileikettä ja kaaviota, joista sain koottua kattavan otoksen yksikön historiasta.

Opinnäytetyössä esittelen historiikin tekemisen aivan alusta lähtien. Projekti alkaa lähtötilanteen analysoinnilla ja jatkuu materiaalin keräämisellä sekä julkaisun suunnittelulla. Monien vaiheiden, kuten kuvien muokkauksen, julkaisun värivalintojen ja sivujen sommittelun kautta päästään tilanteeseen, että julkaisu voidaan lähettää painettavaksi. Päätin olla kertomatta tar-

kemmin itse painoprosessista, sillä siitä saisi tehtyä toisen kokonaisen opinnäytetyön. Halusin tuoda opinnäytetyössäni esille vain ne asiat, jotka olen itse tehnyt.

2 LÄHTÖTILANTEEN ANALYSOINTI

Taittäminen on vain painotyöprosessin yksi työvaihe. Ennen kuin taittäminen aloitetaan, kannattaa analysoida lähtötilannetta. Näin varmistetaan, että julkaisijan toiveiden mukainen viesti tavoittaa vastaanottajan, ja hän ymmärtää viestin oikein. Lähtötilanteen analysoinnissa tulee käydä läpi nämä kysymykset: kuka, kenelle, mitä, miksi, miten ja milloin. Ilman tätä pohdiskelua painotuotteesta voi tulla aivan muuta kuin tilaaja on toivonut. (Pesonen & Tarvainen 2003, 2.)

2.1 Viestin lähettäjä

Viestin lähettäjä on yleensä jokin yhteisö tai yritys, joilla on usein valmiiksi selvillä se, millaisen julkisuuskuvan he haluavat itsestään antaa. Usealla yrityksellä on myös oma talotyyli, jota kaikkien yrityksen julkaisujen tulee noudattaa. (Pesonen & Tarvainen 2003, 2.) Näin oli myös minun tapauksessani. Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoululla (KPAMK) on valmiiksi talotyyli, jota käytin hyväkseni juhlateosta suunnitellessani. Käytin ammattikorkeakoulun värejä ja fontteja, joiden avulla teoksesta tuli muiden oppilaitoksen julkaisujen kaltainen. On tärkeää, että yritys noudattaa tarkasti talotyyliään, jotta asiakkaat oppivat yhdistämään sen yritykseen, ja lopulta jopa tunnistavat yrityksen pelkästään visuaalisen ilmeen perusteella. Pitkään käytössä ollutta visuaalista ilmettä ei kannata kovin vähin perustein muuttaa, vaan sitä kannattaa käyttää hyväkseen. (Pesonen & Tarvainen 2003, 2.) Ylivieskan yksikölle on tehty aiempina juhluvuosina kaksi historiikkia. Niissä ei kuitenkaan ollut mitään yhtenäistä linjaa, jota olisin voinut käyttää apunani 30-vuotishistoriikkia suunnitellessani. Tämän vuoksi sain aloittaa historiikin ulkoasun suunnittelun aivan alusta.

Historiikin julkaisija ei halunnut, että tuon teoksessa liikaa esille koko ammattikorkeakoulua, sillä kyseessä on ainoastaan Ylivieskan yksikön julkaisu. Tämän vuoksi jätin ammattikorkeakoulun liikemerkin pois kannesta, ja laitoin sen ainoastaan ”apinalaatikkoon”. Teos piti kuitenkin olla tunnistettavissa kannen perusteella KPAMK:n Ylivieskan yksikön julkaisuksi.

Koska kirjan kansien väritys ei ollut ammattikorkeakoulun talotyölin värien mukainen, tuli yksikkö esille historiikin nimessä: ”Tekniikan opetusta Ylivieskassa 30 vuotta”.

Joskus julkaisijalla on takanaan sponsoreita, rahoittajia tai muita toimijoita. Tällainen tilanne voi olla esimerkiksi erilaisten tapahtumien yhteydessä painettavissa julkaisuissa. Tällöin täytyy miettiä, miten kaikki nämä taustavoimat näkyvät julkaisussa. Joissain tapauksissa on tärkeää, että sponsorit näkyvät selvästi heti julkaisun etusivulla, mutta joissain tapauksissa on hyvä, että he pysyvät vain taustalla. Tällaisiin tapauksiin ei ole vain yhtä oikeaa ratkaisua, vaan ne kaikki käsitellään tapauskohtaisesti. Jos yrityksellä kuitenkin on selvä graafinen ohjeistus, silloin tällaisissa tilanteissa toimitaan sen ohjeiden mukaisesti. (Pesonen & Tarvainen 2003, 2.) KPAMK:lla ei ollut historiikin tiimoilta sponsoreita tai yhteistyökumppaneita. Tämä antoi minulle vapaammat kädet esimerkiksi kantta suunnitellessani. Minun ei tarvinnut miettiä, miten toisin sponsorit ja yhteistyökumppanit esille.

2.2 Kohderyhmä

Painotuotteen kohderyhmä tulee määrittellä tarkasti ennen taiton aloittamista, sillä se vaikuttaa ratkaisevasti painotuotteen suunnitteluun. On aivan eri asia suunnitella painotuotetta lapsille, kuin esimerkiksi keski-ikäisille insinööreille. Myös omassa työssäni minun täytyi määrittellä kohderyhmä, eikä se ollut kovin helppoa. Tekemäni juhlaulkaisun kohderyhmäksi voidaan nimittäin laskea kaikki oppilaitoksessa työskennelleet, tai jollain tavalla oppilaitokseen liittyvät henkilöt, sillä kirjaa tullaan jakamaan juuri näille henkilöille. Kohderyhmä ei siis ollut kovin homogeeninen.

Oli kuitenkin tiedossa, että sen pääkohderyhmään eivät kuulu lapset ja teini-ikäiset, sillä he eivät ole ehtineet opiskella tai työskennellä oppilaitoksessa sen 30-vuotisen historian aikana. Siksi minun ei tarvinnut miettiä taittoa heidän näkökulmastaan. Neljä vuotta KPAMK:n Ylivieskan yksikössä opiskelleena minun oli melko helppo samastua julkaisun kohderyhmään. Pystyin tiedostamaan kohderyhmän tarpeet ja toiveet julkaisun suhteen, ja siitä olikin suurta apua julkaisua suunnittelussa.

Kohderyhmä voi määräytyä esimerkiksi iän, ammatin tai maantieteellisen alueen mukaan määräytyvien lukutottumusten ja odotusten mukaan. Suunnitteluvaiheessa tulee ottaa myös huomioon vastaanottajan tietämys aiheesta. Mitä vähemmän vastaanottaja tietää siitä, sen selkeämmin ja yksityiskohtaisemmin asia tulee esittää hänelle. Näin voidaan varmistaa, että viesti menee perille sellaisena, kuin julkaisija on sen halunnut menevän. (Loiri & Juholin 2002, 71; Lyytikäinen & Riikonen 1995, 7.)

Julkaisun kohderyhmiä voi olla useampiakin, ja se tuo lisähaastetta viestin muotoiluun. Mitä tarkemmin kohderyhmä on rajattu, sitä helpompi viesti on kohdistaa. Joissain tapauksissa suunnittelija voi käyttää hyväkseen erilaisia asiakastutkimuksia, joita on tehty asiakkaiden taustatietojen keräämiseen. Nämä tutkimukset eivät kuitenkaan ole ilmaisia, joten kaikilla yrityksillä ei ole resursseja tällaisiin toimenpiteisiin. Tällöin suunnittelija joutuu turvautumaan ainoastaan omaan ammattitaitoonsa ja tilaajan tietoihin kohderyhmästä. Yksi hyvä keino on yrittää samastua kohderyhmään ja opetella tuntemaan se mahdollisimman hyvin esimerkiksi tutustumalla muihin sille suunnattuihin julkaisuihin. (Pesonen & Tarvainen 2003, 2-3.) Juhla-julkaisun kohderyhmän selvittämisessä ei käytetty apuna minkäänlaisia tutkimuksia, vaan turvauduin ainoastaan omaan ammattitaitooni, ja osittain tilaajan antamiin tietoihin. Kun kyseessä on oppilaitokselle tehtävä julkaisu, jota oli tarkoitus jakaa oppilaitoksessa vieraileville ja siellä työskennelleille, ei kohderyhmän rajaaminen ollut kovin helppoa. Onneksi tunsin jo etukäteen oppilaitoksen muita julkaisuja, ja pystyin myös samastumaan kohderyhmään, niin se helpotti julkaisun suunnittelua huomattavasti.

Lyytikäisen ja Riikosen mukaan kohderyhmän sisäistä yhteenkuuluvuutta ja me-henkeä voidaan parantaa suunnittelemalla heille ulkoasultaan mahdollisimman miellyttävä ja omalta tuntuva julkaisu. Lisäksi he kertovat, että tietynlaisella suunnittelulla voidaan sulkea pois sellaiset kohderyhmät, joille viestiä ei haluta välittää. Tietynlainen ulkoasu miellyttää tiettyä ryhmää, mutta toiset eivät edes huomioi sitä. Hyvä esimerkki tästä on kauneudenhoitotuotteiden pakkaukset, joita miehet eivät yleensä huomaa, mutta taas automainonta, joka on juuri miehille suunnattua, jää helposti heidän mieleensä. (Lyytikäinen & Riikonen 1995, 8.) Juhlateos jaettiin joululahjaksi Ylivieskan yksikön opettajakunnalle, joten oli tärkeää, että teoksen ulkoasu palveli heitä mahdollisimman hyvin. Miellyttävällä ulkoasulla voidaan varmistaa, että teoksen viesti välittyy lukijalle helpommin, ja heitä kiinnostaa lukea se loppuun saakka.

2.3 Julkaisun olemus ja tarkoitus

KPAMK:n juhlaulkaisun olemuksesta päätettiin heti ensimmäisessä tapaamisessa tilaajan kanssa. Julkaisusta päätettiin tehdä kovakantinen kirja. Onkin tärkeää, että painotyön olemus määritellään varhaisessa vaiheessa, sillä se määrittelee myös taitolliset peruslähtökohdat, joita sitten sovelletaan tapauskohtaisesti. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että suunnitteluvaiheessa määritellään, onko julkaisussa kyseessä esimerkiksi opettamisesta, tiedottamisesta vai markkinoinnista. Sitten päätetään, ollaanko tekemässä kirjaa, esitettä, lehteä vai tuoteluetteloa. Painotyön olemuksen perusteella määritellään julkaisun sisältö, mutta myös ulkoasun on sovittava julkaisun olemukseen. (Loiri & Juholin 2002, 71.)

Tuotteen sisällön ja ulkoasun on vastattava painotyön tarkoitusta. Jos kyseessä on opettamis- tai koulutuskäyttöön tarkoitettu tuote, on sen sisältö ja ulkoasu aivan erilainen kuin esimerkiksi markkinointiin ja myyntiin tarkoitettussa tuotteessa. (Loiri & Juholin 2002, 71.) Kotilaisen mukaan lehden ainoa tarkoitus on palvella lukijoita. Hän sanoo, ettei lehden tarkoituksena ole opettaa tai kasvattaa lukijoita, vaan ainoastaan palvella heitä. Tällöin lehti tulee tehdä suurimmalta osin lukijan ehdoilla, jotta se menestyisi. Täytyy tietää, millaiset ihmiset lukevat lehtiä, jotta osataan tehdä juuri heidän tarpeisiinsa sopiva tuote. Esimerkiksi nuorten lehdissä ulkoasun täytyy olla niin kiinnostava, että nuoret valitsevat sen. Kotilainen kertoo, että nuorten lehdet käyttävät usein räiskyviä lisävärejä, vinoja otsikoita ja kuvia. Ulkoasulla lehdentekijät yrittävät vakuuttaa, että heidän lehtensä on kansainvälinen nuorisolehti. (Kotilainen 1991, 16 ; 120.)

Oman työni tarkoituksena oli kertoa koulumme 30-vuotisesta historiasta kuvin ja sanoin. Historiikin tarkoitus on mielestäni tuoda muistot menneiltä vuosilta esille mahdollisimman selkeän ja arvokkaan ulkoasun avulla. Kuvat ovat usein historiikin pääosassa, ja niin ne olivat myös omassa työssäni, joten halusin laittaa ne kirjaan mahdollisimman suurina. Laitoin myös kanteen kuvasarjat, joiden halusin viestivän jo heti ensivilkaisulla, että kuvat ovat tärkeässä osassa julkaisua. Myös historiikin teksti on tärkeää, sillä se toimii ikään kuin tarinana, joka yhdistää sivut ja vuodet toisiinsa. Teksti johdattaa lukijan vuodesta toiseen. Voi olla, että monet historikkia lukevat eivät ole nähneet suurta osaa kuvista aiemmin, joten on hyvä, että ne ovat selkeästi esillä historiikin sivuilla. Ja kun teksti on mielenkiintoista, innostaa se lukijaa lukemaan myös sitä pelkkien kuvien selailun sijaan.

2.4 Resurssit

Aluksi määritellään, kuinka suuret aineelliset ja henkiset resurssit ovat. Aineellisiin resursseihin kuuluvat raha, käytettävissä oleva tekniikka sekä tuotteeseen käytettävät materiaalit. Henkisiin resursseihin kuuluvat taittajan tiedot ja taidot. Kun tiedetään millaiset resurssit on käytössä, on taittoprosessi helpompi pitää kasassa. (Loiri & Juholin 2002, 71.)

Jos painotyön suunnittelijalla ei ole tarvittavia resursseja painotyön tekemiseen, ei työlle kannata asettaa liian vaativia tavoitteita. Parhaan lopputuloksen saa, kun suunnittelija pyrkii tekemään mahdollisimman hyvän tuotteen omien kykyjensä mukaan. (Lyytikäinen & Riikonen 1995, 10.) Itse olen opiskellut mediatekniikkaa neljä vuotta, ja sinä aikana olen opiskellut taittamista usealla opintojaksolla. Olen myös taittanut erilaisia julkaisuja, joista osa on mennyt suurempaan levitykseen. Näiden pohjalta voin sanoa, että minulla oli resursseja taittaa juhlateos. Koulultamme löytyy myös hyvät laitteistot taittamista varten, joten myös tekniikan resurssit olivat hyvät.

Painotyön hintaan vaikuttaa muun muassa se, kuinka laadukkaista materiaaleista sen haluaa tehdä. Myös värillisuus maksaa. Jos työstä tekee kokonaan mustavalkoisen, sen kokonaishinta on paljon pienempi kuin neliväripainatuksella tehdyssä painotyössä. Muuten hintaan vaikuttaa muun muassa se, kuinka suuri on painosmäärä, kuinka paljon kuvia käytetään tai halutaanko painotyöhön mahdollisesti erikoisefektejä. (Lyytikäinen & Riikonen 1995, 9.)

On tärkeää miettiä, minkä laatuinen painotuote halutaan tehdä, jotta se saavuttaisi mahdollisimman hyvin sille asetetut tavoitteet. Jos painotuotetta ei ole tarkoitettu säilytettävän pitkään, on turha tehdä kallista ja pitkäikäistä tuotetta. Tässä tapauksessa on järkevintä tehdä mahdollisimman halpa ja nopeasti toteutettava tuote. Tällainen tuote voisi olla esimerkiksi tiedote tai tarjouslehtinen. Jos taas halutaan tehdä hieman laadukkaampi julkaisu, tehdään siitä usein nelivärinen, offsetrotaatiolla painettu, mutta esimerkiksi paperin laadussa säästetään. Tällaisia tuotteita voisivat olla aikakauslehdet ja esitteet. Aivan parhaalla laadulla tehdään esimerkiksi erilaiset kuvateokset, vuosikertomukset ja käyntikortit, joiden tulee kestää useita vuosia tai vuosikymmeniä. Tässä tapauksessa kaikki tuotteeseen tarvittavat materiaalit, kuten kuvat ovat erittäin korkealaatuisia, joten myös painotyössä tulee olla erittäin huolellinen. (Lyytikäinen & Riikonen 1995, 9.)

Minun tapauksessani kyseessä oli 30-vuotisjuhlajulkaisu, ja sen on tarkoitus säilyä pitkään. Sen vuoksi painotyön kustannuksissa ei säästetty. Julkaisusta tehtiin nelivärinen, ja se painettiin normaalia paksummalle päällystetylle paperille, jota käytetään yleisesti erilaisissa historiikeissa ja muissa vastaavanlaisissa kirjoissa.

2.5 Aikataulu

Aikataulu on yksi tärkeimmistä asioista painotuotteen tuotantoprosessissa. Kun tuotantoaikataulu on määritelty tarkasti, muutkin kohdat tuotantoprosessissa sujuvat paremmin. Aikataulu vaikuttaa niin suunnitteluprosessiin, kuin resursseihinkin. Jos taittoprosessi täytyy aloittaa aivan tyhjältä pöydältä, menee siihen enemmän aikaa ja rahaa kuin esimerkiksi vakiintuneen painotuotteen taittoon. (Loiri & Juholin 2002, 72.)

Projekti historiikin tiimoilta alkoi syyskuun 2009 loppupuolella, kun sain soiton KPAMK:n Ylivieskan yksikön viestinnän yliopettaja Maarit Tammistolta. Hän kertoi yksikön tarvitsevan pikaisesti tekijää historiikille. Päätin ottaa työn vastaan, ja järjestimme tapaamisen tilaajan kanssa jo heti seuraavalle päivälle. Projekti lähti nopeasti käyntiin, niin kuin toimivassa projektissa tuleekin tapahtua. Kilpailutin painotaloja, ja tein valinnan niiden väliltä melko nopeasti. Sovimme tapaamisen valitsemani painotalon edustajan kanssa heti samalle viikolle. Kun olimme tavanneet ja sopineet painotyön yksityiskohdista, pääsin aloittamaan taiton suunnittelun. Tuolloin oli vasta 9. päivä lokakuuta, joten olin saanut projektin liikkeelle hyvin.

Koska mitään valmista materiaalia ei ollut, piti minun varata taittamiseen enemmän aikaa, kuin olisi tarvinnut, jos yksiköllä olisi ollut esimerkiksi vakiintunut taittomalli historiikkia varten. Taittamiseen varattiin 7 viikkoa. Aikataulu oli melko tiukka, sillä aloittaessani minulla ei ollut mitään materiaaleja historiikkia varten. Vähitellen taiton edetessä sain lisää kuvia, ja jouduinkin muokkaamaan taittoa monta kertaa uudelleen saadakseni kaiken materiaalin mahdumaan siihen. Sain historiikin kuitenkin valmiiksi sovittuna päivänä, 30. marraskuuta, ja pystyin lähettämään sen painettavaksi.

2.6 Tavoitteet julkaisulle

Lopuksi määritellään tavoitteet uudelle painotuotteelle. Jos tilaajalla on jo olemassa jonkunlainen painotuote, voidaan arvioida olemassa olevan tuotteen hyvät ja huonot puolet. Sen pohjalta uuden painotuotteen tavoitteet hahmottuvat helposti. Tästä seuraa myös se, että vanhat virheet voidaan helposti välttää, ja parannusehdotuksia voidaan käyttää hyväksi uuden tuotteen teossa.

Yleensä painotyön tavoitteena on tuoda sen sisältämä informaatio lukijan tietoisuuteen mahdollisimman hyvin. Esimerkiksi säännöllisesti ilmestyvässä lehdessä olevien tuttujen juttujen ja kokonaisuuksien tulisi pysyä samoilla paikoillaan lehdestä toiseen, jotta lukijan ei tarvitsisi etsiä niitä joka kerta uudelleen. Taiton on oltava niin selkeää, että julkaisun sisältö on helposti ymmärrettävissä ensivilkaisulla. Tämä onnistuu toimivalla otsikoinnilla, ingresseillä tai muilla taitollisilla elementeillä. (Loiri & Juholin 2002, 72.)

3 JULKAISUN SUUNNITTELU

Julkaisun suunnitteluun kannattaa käyttää aikaa. Ei ole aivan yhdentekevää, millaisen mielikuvan lukija saa julkaisusta ensisilmäyksellä. Jos julkaisun ulkomuoto miellyttää lukijaa, hän tarttuu siihen helpommin. Se onkin melko varmasti kaikkien julkaisun tekijöiden tavoite. Jos halutaan saada aikaiseksi mahdollisimman toimiva julkaisu, on tärkeää, että suunnittelu tehdään alusta lähtien oikein. Tapaamiset tilaajan ja painotalon edustajan kanssa ovat erityisen tärkeitä. Näissä tapaamisissa käydään läpi julkaisun suunnittelun tärkeimmät seikat, ja luodaan sille niin sanottu kivijalka, josta suunnittelija sitten alkaa rakentaa toimivaa lopputulosta.

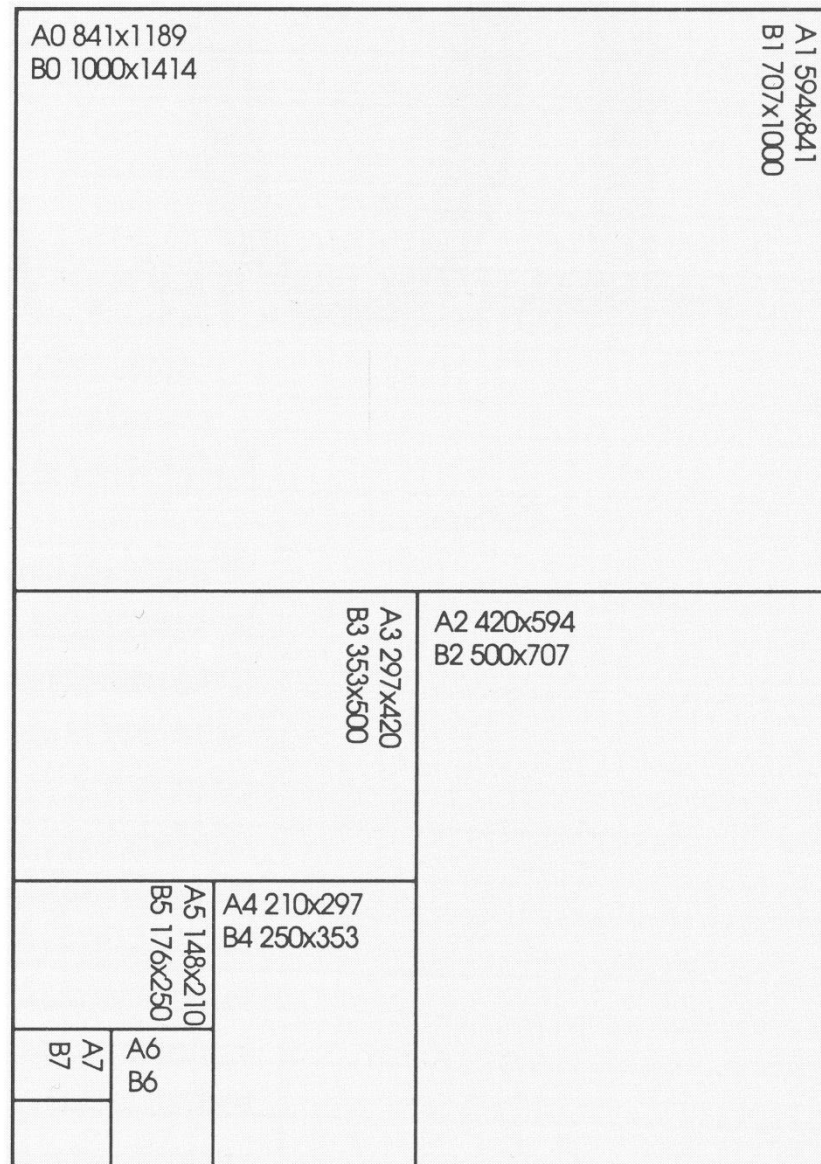
3.1 Julkaisun formaatti

Painotyön formaatilla tarkoitetaan painotuotteen fyysistä olemusta, kuten kokoa ja muotoa. Formaattia tulee miettiä tarkasti painotyön suunnittelua aloitettaessa, sillä taiton aloittamisen jälkeen formaatin muuttaminen on hankalaa. Päätökset vaikuttavat niin painotyön ulkoasuun, kuin paino- ja suunnittelukustannuksiinkin. Julkaisun formaatin suunnitteluun kuuluu muun muassa sen sivukoon ja sivumäärän määrittäminen, sekä se, tehdäänkö painotyö vaakaan vai pystyyn. Lisäksi tässä vaiheessa pohditaan usein myös sitä, minkä laatuista painomateriaalia julkaisussa käytetään. Nämä kaikki yhdessä vaikuttavat siihen, minkä näköinen painotyön ulkoasusta lopulta tulee. (Keränen, Lamberg & Penttinen 2003, 76.)

3.1.1 Julkaisun koko

Kun tapasimme ensimmäisen kerran valitsemani kirjapainon KalevaPrintin edustajan Jari Nevalan kanssa, toi hän mukanaan erikokoisia heidän painotalossa painettuja julkaisuja. Niiden avulla hän esitteli minulle vaihtoehtoja kirjan koosta. Taloudellisimpia kokoja ovat kaikki paperistandardien mukaiset koot, joiden mukaan muun muassa kaikki arkkipainokoneet on valmistettu. Tästä johtuu se, että yleisimmin painotuotteissa käytetään A4-, A5-, B4- ja B5-kokoja (KUVIO 1). Normaalisti A-kokoa käytetään yleisesti painamisessa, kun taas B-koot on

tarkoitettu muun muassa seinälehtisiin. C-kokoa käytetään puolestaan A-koon päällyksissä, kuten kirjekuorissa. (Koskinen 2001, 62; Penttilä 1997; Pesonen & Tarvainen 2001, 67.)

KUVIO 1. A- ja B-sarjan paperikoot. (Lyytikäinen & Riikonen 1995, 107.)

En kuitenkaan halunnut tehdä aivan standardien kokoista kirjaa, joten halusin nähdä myös muita vaihtoehtoja. Nevala kertoi, että juuri juhlaulkaisuissa käytetään usein myös standardeista poikkeavia kokoja (Nevala 2009). Valitsin lopulta juhlateoksen kooksi 220 cm x 220 cm, sillä painotuotteen koon valinnalla pystyy vaikuttamaan myös tuotteen huomioarvoon. Koon valinnalla pystyy helposti erottumaan muista tuotteista, ja sillä voi vaikuttaa myös tuotteen lähettäjistä syntyvään mielikuvaan. (Koskinen 2001, 62.)

Painotyön koko vaikuttaa myös todella paljon sen luettavuuteen ja käyttöön. Jos haluaa käyttää niin sanottua aktiivista painoarkin muotoa, tulee valita pystysuorakaiteen muotoinen A- tai B-arkkimuoto. Aktiivisessa muodossa ihmisen katse joutuu tekemään töitä eikä vain lepää passiivisesti. Pystysuorakaiteen muotoista julkaisua on myös luontevinta lukea ja pitää kädessä avattuna. Valitsin kuitenkin juhlateoksen muodoksi neliön, joka on passiivinen muoto. Siinä muodossa taittajalla on paljon mahdollisuuksia, sillä kuvat voi asetella helposti joko vaaka- tai pystysuoraan. Passiivisessa muodossa silmän ei tarvitse liikkua niin kuin aktiivisessa, vaan se hahmottaa kerralla paljon enemmän. Tämä toimiikin hyvin kuvapainotteisessa juhlateoksessa. Kaikkein passiivisin muoto on vaakasuorakaide. Taitettaessa tämä muoto on helpoin hallita, mutta lukijalle sen käsittely voi olla hankalaa. (Loiri & Juholin 2002, 61; Penttilä 1997.)

Kokoa on mietittävä tarkasti. Täytyy tietää ennakkoon painotuotteen käyttötarkoitus, jotta sen formaatista tulisi mahdollisimman käytännöllinen. Tiesin etukäteen, että juhlateosta tullaan jakamaan pääasiassa kädestä käteen, joten minun ei tarvinnut ottaa huomioon esimerkiksi sen postitukseen soveltumista.

3.1.2 Sivumäärä

Kun aloin suunnitella 30-vuotisjuhlateoksen taittoa, mietin, kuinka monta sivua varaisin yhdelle vuodelle. Tarkoituksena oli kuitenkin laittaa jokaisen vuoden kohdalle tekstiä ja useita kuvia. Lopulta päädyin siihen, että jokainen vuosi saisi kirjasta yhden aukeaman. Poikkeuksena olivat vuodet 1989 ja 1995, joilta löytyi niin paljon tärkeitä kuvia, että niitä ei voinut jättää pois. Nämä vuodet sijoitin kahdelle aukeamalle. Lopulliseksi sivumääräksi tuli 76 sivua. Lopulliseen sivumäärään vaikutti se, että sen oli hyvä olla neljällä jaollinen, jota pidetään yleises-

ti turvallisenä ratkaisuna monisivuista sidottavaa painotyötä tehdessä. Neljällä jaolliset sivumäärät ovat taloudellisia, ja teknisesti helppoja toteuttaa. (Koskinen 2001, 63.)

Sivumäärä vaikuttaa painotuotteen hintaan, vaikkakaan ei aina aivan suoranaisesti. Joissain tapauksissa esimerkiksi 12-sivuisesta painotyöstä voi joutua maksamaan enemmän kuin 16-sivuisesta. Tämä johtuu siitä, että 12-sivuisen julkaisun tekemiseen saattaa kuulua enemmän työvaiheita erillisen arkin taittamisen ja keräilyn vuoksi. (Loiri & Juholin 2002, 170.)

3.1.3 Paperi

Paperi on painotyön tärkeä osa, joten sen valinta kannattaa suorittaa huolellisesti. Valintaa tehdessä tulee ottaa huomioon, millaista painotuotetta ollaan tekemässä. Materiaali vaikuttaa todella paljon painotuotteen ulkonäköön, mutta myös hintaan, painojälkeen ja käyttöominaisuuksiin. Valintaa tehdessä täytyy myös miettiä painotuotteen käyttötarkoitusta, kohderyhmää ja taloudellisuutta. Näiden lisäksi kannattaa kysyä neuvoa painotalon edustajalta. Hän osaa neuvoa, millainen materiaali soveltuu tuotteen tekniseen toteuttamiseen ja siihen valittuihin visuaalisiin ratkaisuihin. Valittavina materiaaleina eli painoalustoina on monia erilaisia paperi-, kartonki-, kangas- ja muovilaatuja. Yleisin painoalusta on kuitenkin paperi. (Ikävalko 1995, 144; Koskinen 2001, 30.)

Ennen painoalustan valintaa on tärkeää tietää, kuinka kauan painotuotteen tulisi kestää hyväkuntoisena. Jos tuotetta ei ole tarkoitettu pitkäaikaiseen säilytykseen, sen materiaalin ei tarvitse olla kovin pitkäkestoista. Esimerkiksi sanomalehdissä käytetään yleensä päällystämätöntä paperia, joka haurastuu ja kellastuu ajan myötä. Sitä käytetään myös muissa arkipäiväisissä tuotteissa, kuten lomakkeissa sekä kirjoitus- ja monistuspaperissa. Päällystämätöntä paperia ei siis päällystetä, eikä lakata, joten se ei pysy hyvänä kovin kauaa. (Pesonen & Tarvainen 2003, 64.) 30-vuotisjuhlateos on taas tarkoitettu säilyvän pitkään, jopa vuosikymmeniä, joten sen sivujen materiaaliksi valittiin silkkipintainen taidepainopaperi Galerie art silk.

Päällystetty paperi voidaan päällystää joko yhden tai useamman kerran. Mitä useammin paperi päällystetään, sitä sileämpi ja tasaisempi siitä tulee. Päällystetystä paperista voidaan tehdä

kiiltävä-, matta- tai puolimattapintainen riippuen, millainen painotyö on kyseessä. Päälystetyssä paperissa on se hyvä puoli, että kuvat ja värit toistuvat siinä päälystämätöntä paperia paremmin. (Pesonen & Tarvainen 2003, 64.) Juhlateoksessa pääosassa olivat kuvat ja värit, joten paperin valinta ei ollut vaikeaa. Paperiksi valittu Galerie art silk on päälystetty kolme kertaa, joten julkaisun kuvat ja värit toistuvat siinä mahdollisimman hyvin.

Erilaiset paperilaadut luovat erilaisia vaikutelmia. Mattapaperi on usein arvokkaamman ja virallisemmän oloinen kuin ohut ja kiiltäväpintainen paperi. Sillä on myös parempi luettavuus kuin kiiltävällä paperilla. Kiiltävää paperia taas käytetään silloin, kun halutaan, että kuvat ja värit toistuvat mahdollisimman hyvin. Yleisesti voidaan sanoa, että mattapintaista paperia käytetään paljon tekstiä sisältävissä tuotteissa kun taas kiiltävää käytetään tuotteissa, joissa on paljon värillisiä valokuvia. (Koskinen 2001, 34; Pesonen & Tarvainen 2003, 64.) Vaikka juhlateoksessa olikin paljon vanhoja mustavalkoisia kuvia, oli värillisiä kuvia vielä enemmän. Jotta voitiin varmistaa, että värillisten kuvien värit toistuvat mahdollisimman hyvin, valittiin työhön hieman kiiltävä paperi. Paperi ei kuitenkaan ollut niin kiiltävä, että tekstin lukeminen olisi huomattavasti vaikeutunut.

Myös paperin paksuus vaikuttaa paljon painotyön yleisilmeeseen. Paksuus ilmoitetaan grammoina neliömetrille. Esimerkkinä voidaan pitää kopiopaperia, jonka paksuus on yleensä 80g/m^2 . (Pesonen & Tarvainen 2003, 65.) Juhlateoksessa puolestaan käytettiin paperia, jonka paksuus on 150g/m^2 . Paksumpi paperi on arvokkaan oloista, ja sopii näin parhaiten juhlateokseen. Paperin väriksi valittiin puhtaan valkoinen, sillä se sopii hyvin kuvapainotteiseen painotyöhön. Se luo kuville kontrastia, ja värikuvat toistuvat kirikkaammin kuin tummemmassa paperissa. Jos kyseessä on tekstipainotteinen teos, luo täysin valkoinen paperi liian kovan kontrastin mustan tekstin kanssa, ja lukeminen voi vaikeutua. Paljon tekstiä sisältävään painotyöhön suositellaankin käytettäväksi vähemmän valkoista paperia. (Pesonen & Tarvainen 2003, 65.)

Juhlateoksen sivujen piti olla tarpeeksi paksut, jotta värikuvat eivät kuulla paperin läpi. Paperin paksuus siis vaikuttaa läpikuultamattomuuteen eli opasiteettiin. Se ei kuitenkaan ole ainoa tekijä, joka vaikuttaa läpikuultamattomuuteen - myös painovärin ominaisuudet vaikuttavat siihen. Jos paperista halutaan tehdä täysin läpikuultamaton, sen opasiteetin arvon täytyy olla 100. Mitä suu-

rempi opasiteetin arvo on, sitä vähemmän paperin läpi kuultaa. Opasiteetti ei ole aivan sama jokaisessa paperilaadussa, mutta yleisesti voidaan sanoa; mitä paksumpi paperi, sitä vähemmän sen läpi kuultaa. (Koskinen 2001, 34; Pesonen & Tarvainen 2003, 65.)

3.2 Materiaalin hankinta

Materiaalien hankinta käynnistyi kuvien hankinnalla. Apunani minulla oli KPAMK:n Ylivieskan yksikön yksikönjohtajan Keijo Nivalan koulumme 30-vuotisjuhlaan tekemä PowerPoint-esitys, josta sain pientä vihiä, millaisia kuvia koululta mahdollisesti löytyisi. En kuitenkaan pystynyt käyttämään esityksen kuvia, sillä ne oltiin skannattu resoluutiolla, joka soveltui ainoastaan tietokoneen näytöltä katsomiseen. Nivala kuitenkin toimitti minulle kaikki PowerPoint-esityksessä käyttämänsä paperikuvat, jotka sitten skannasin uudelleen painotyöhön sopivalla tarkkuudella.

Lähetin sähköpostia kaikille yksikkömme opettajille, ja pyysin heitä etsimään ja toimittamaan minulle vanhoja kuviaan saadakseni kattavamman kuvatarjonnan. Kävin myös itse läpi oppilaitoksemme paperikuva-arkistoja, mutta minun oli henkilökohtaisesti vaikea löytää sopivia kuvia juhlateokseen, koska en tiennyt, mitkä kuvista olivat tarpeeksi merkittäviä teokseen laitettavaksi. Siksi pyysinkin koulun henkilökuntaa valitsemaan kuva-arkistosta mielestään tärkeitä kuvia julkaistavaksi.

Myös tekstit juhlateokseen sain Keijo Nivalan tekemästä PowerPoint-esityksestä. Hän oli listannut vuosittain tärkeimmät tapahtumat ranskalaisilla viivoilla. Poistin ranskalaiset viivat, ja koostin niistä ehjän tekstin. Kuvatekstejä sain sitä mukaan, kun sain kuviakin. Pyysin henkilökuntaa keksimään kuvatekstit, ja toimittamaan ne minulle samalla kun he toimittivat minulle kuviaan. Se oli helpoin tapa saada varmasti oikeanlaiset kuvatekstit kaikkiin kuviin.

Vaikka olin antanut aineiston toimittamiselle aikarajan, aineistoa tuli lisää koko taittoprosessin ajan. Se toi taittoon lisätoivia, sillä jouduin muokkaamaan aukeamia monta kertaa uudelleen.

4 TAITTO

Taittäminen on kuin palapeli, jossa teksti ja visuaaliset elementit kootaan yhtenäiseksi selkeäksi kokonaisuudeksi. Jos taittotyöstä haluaa tehdä hyvän, pelkkä tekstin asettelu sivulle, ja kuvien asettaminen tyhjään tilaan ei riitä.

Taittäminen on paljon muutakin. Taittamisen pääimmäisenä tavoitteena on välittää viesti mahdollisimman selkeästi ja miellyttävästi vastaanottajalle. Viesti voi olla kirjallinen tai kuvallinen, mutta silti siihen pätevät samat periaatteet. Taittotyössä pyritään yleensä saattamaan selkeys ja eettinen miellyttävyys tasapainoon. Selkeyteen liittyvät olennaisesti havainnollisuus, luettavuus ja informatiivisuus, kun taas esteettisesti miellyttävä tarkoittaa, että viesti on visuaalisesti mielenkiintoinen. Jos taittotyöstä yritetään tehdä pelkästään informatiivinen, voi lopputuloksesta tulla visuaalisesti liian yksinkertainen. Jos taas taittäjä korostaa liikaa taittotyön esteettistä puolta, voi lopputulos olla silmää miellyttävä, mutta sen luettavuus voi olla huono. (Pesonen & Tarvainen 2003, 8; Penttilä 1997.)

4.1 Taittamisen lähtökohdat

Ennen taiton aloittamista tutkin yksikkömme vanhoja juhla-julkaisuja, ja yritin etsiä niistä vinkkejä työhöni. Kirjat olivat kuitenkin aivan erilaisia, kuin olin omasta kirjastani aikunut tehdä, joten niistä ei ollut suurempaa hyötyä. Kymmenen vuotta sitten tehty 20-vuotisjuhlateos oli tehty tarkoituksella sanomalehtimuotoon. Tekstit olivat artikkelimuodossa, ja tekstiä oli todella paljon enemmän kuin omaan työhöni oli tarkoitus tulla. 10-vuotisjuhla-julkaisu on tyyliältäänkin jo niin vanha, ettei siitä voinut ottaa minkäläistä taitollista vinkkiä omaan työhöni. Oli kuitenkin mielenkiintoista nähdä, millaisia juhla-julkaisuja yksiköllemme on tehty aiemmin.

Kun aloitin juhlateoksen taittamisen, tiesin sen, että kuvat tulevat olemaan pääosassa. Halusin, että ne ovat mahdollisimman suuria ja näyttäviä. Joiltakin vuosilta kuvia oli kuitenkin niin paljon, että jouduin jättämään ne melko pieniksi, jotta aukeamalle mahtuisi mahdollisimman

monta kuvaa. Tämä ei kuitenkaan haitannut, vaan vastaavasti se toi vaihtelua kirjan sivuille. Ei olisi ollut hyvä, että kuvat olisivat olleet joka aukeamalla yhtä suuria.

Käytin taittotyössä Adobe Indesign -ohjelmistoa. Nykyisin lähes kaikki painotyöt tehdään erilaisilla taitto-ohjelmilla, mutta on myös suunnittelijoita, jotka tekevät yhä taittohahmotelman käsin ennen kuin aloittavat tietokoneella työskentelyn. Ennen suunnittelija selvisi pelkällä paperilla, kynällä, saksilla ja liimalla, joiden avulla hän luonnosteli painotuotteen ulkoisen ilmeen paperille. Hän saattoi liimata tekstien ja kuvien valokopiot, ja piirtää otsikot taittoluonnokseen. Nämä samat työkalut ja työvaiheet löytyvät myös Indesign-ohjelmasta. Ainoa ero on se, että nykyisin tietokone leikkaa, liimaa ja piirtää, ja käyttäjän tarvitsee vain ohjaila sitä mielensä mukaisesti. (Pesonen & Tarvainen 2003, 8; Lyytikäinen & Riikonen 1995, 6.)

On tärkeää luonnostella työhön niin sanottu punainen lanka, joka kantaa taiton loppuun saakka. On helpointa, jos taittaja pystyy näkemään kaikki taitossa käytettävät sivut yhtäaikaisesti. Tämä onnistuu piirtämällä paperille ruudukko, jossa jokainen ruutu vastaa painotyön yhtä sivua. Näin voidaan nähdä kokonaisuus, ja sen avulla voidaan rakentaa eräänlainen taitollinen dramaturgia, joka tarkoittaa katseen suuntaa, jatkuvuutta ja huippukohtia. (Pesonen & Tarvainen 2003, 8.) Oman työni ”punainen lanka” voisi olla tekstilaatikkoja rajaavat punaiset viivat, sekä punaiset vuosiluvut sivun alalaidassa. Ne jatkuvat läpi koko työn luoden yhtenäisyyttä ja rytmiä kirjan sivuille.

4.2 Asettelumalli ja taittotyylit

Hyvä painotyö on johdonmukainen alusta loppuun saakka. Johdonmukaisuuden turvaamiseksi on tärkeää suunnitella asettelumalli, joka toimii koko taiton ajan sen perustana. Aiemmin asettelumalli luonnosteltiin käsin, mutta nykyisin se voidaan tehdä helpommin tietokoneen taitto-ohjelman mastersivulle. Asettelumalli on Pesosen ja Tarvaisen sanoin suunnitelma sivun ja pinnan jakamisen perusratkaisuista. Asettelumalliin voidaan lisätä apulinjoja, joiden avulla taitto on helpompaa pitää kasassa. Apulinjoja on muun muassa marginaalit ja palstoja rajaavat linjat. Apulinjojen lisäksi asettelumalliin voidaan lisätä tukilinjoja, joiden avulla esimerkiksi otsikot, kuvat, kuvatestit on helpompi asetella paikoilleen. Apu- ja tukilinjat näkyvät ainoastaan tietokoneella, eli painettaessa ne häviävät. (Pesonen & Tarvainen 2003, 8.)

Asettelumallin lisäksi sivuilla voidaan käyttää erilaisia taittotyylejä. Perinteiset taittotyylit ovat staattinen ja dynaaminen. Staattista tyyliä käytetään usein aikakauskirjatyyppisissä julkaisuisissa, joita julkaistaan toistuvasti. Niissä aineisto sijoitetaan sivuille symmetrisesti, ja sivun rakenne pysyy samana julkaisusta toiseen. Dynaamisessa tyyliässä sivut ovat puolestaan rakenteeltaan vaihtelevia. Sivujen rakenne muuttuu sisällön ja uutisarvon mukaan. Taittaja voi halutessaan olla käyttämättä kumpaakaan taittotyylä, ja sijoittaa julkaisun elementit haluamallaan tavalla. (Loiri & Juholin 2002, 74.)

Käyttipä taittaja sitten kumpaa taittotyylä tahansa, hän voi järjestellä aineiston joko pysty- tai vaakasuoriin muotoihin. Pystysuoraa taittoa kutsutaan vertikaaliseksi ja vaakasuoraa horisontaaliseksi taitoksi. On olemassa myös kolmas malli aineiston asetteluun, ja sitä kutsutaan diagonaalitaitoksi. Siinä aineisto asetellaan niin, että sen kulkusuunta on kulmasta kulmaan. Tässä tyyliässä taiton elementit pystyy ryhmittämään joko symmetrisesti tai epäsymmetrisesti. (Loiri & Juholin 2002, 75.)

Juhlateoksen taitto oli pääasiassa staattista. Aukeamien rakenne pysyi lähes samanlaisena julkaisun alusta loppuun saakka. Teoksessa oli useita kuvia jokaisella aukeamalla. Asettelin ne siten, että kuvat pystyy jättämään mahdollisimman suurikokoisiksi. Halusin kuvien olevan täysin samankokoisia tietyillä aukeamilla, ja niiden kaikkien väliin tuli jäädä saman verran tyhjää tilaa. Tämän vuoksi käytin juhlateoksessa todella paljon tukilinjoja. Niiden avulla sain sivut näyttämään yhtenäisiltä ja johdonmukaisilta. Tarvitsin tukilinjoja myös tekstin ja tekstikehystä ympäröivän punaisen viivan asetteluun. Linjojen avulla nämä elementit pysyivät täysin samoilla paikoilla jokaisella aukeamalla.

4.3 Marginaalit

Painotuotteen reunoille jäävää tyhjää tilaa kutsutaan marginaaleiksi. Ne erottavat painotyön aineiston sivun reunoista. Marginaalit antavat sivulle ilmavuutta, ja ne vaikuttavat myös merkittävästi sivun ja myös koko painotyön tunnelmaan. Koskinen kertoo, että leveät marginaalit luovat teokseen juhlanan tunnelman, kun taas kapeat modernimman vaikutelman. Itse määritin 30-vuotisjuhlateoksen ylämarginaaliksi 2,7 mm, ja muut marginaalit ovat 12,7 mm. Asetin

sivun alapuolelle isomman marginaalin kuin ylös, jotta sivunumero ja jokaisella sivulla oleva vuosiluku mahtuisivat sinne paremmin. Usein alamarginaali jätetään muutenkin suuremmaksi, jotta sivusta tulisi tasapainoisempi. Pesosen ja Tarvaisen mukaan leveämpi alamarginaali ryhdistää ja keventää sivun vaikutelmaa. Jos sivun kaikki marginaalit ovat yhtä suuret, sivusta voi helposti tulla liian raskaan oloinen. Monisivuisissa teoksissa, kuten kirjoissa ja liimasidotuissa lehdissä, sisämarginaali tulee jättää tarpeeksi suureksi, sillä julkaisun selkä voi viedä paljon tilaa, ja sivut eivät aukea luettaessa aivan suoriksi. Juhlateoksesta tuli 76-sivuinen, ja jätinkin sisämarginaalin tarkoituksella hieman leveämmäksi, jotta tekstit ja kuvat näkyisivät mahdollisimman hyvin, vaikka sivut eivät aukeaisikaan aivan suoriksi. (Koskinen 2001, 64; Lyytikäinen & Riikonen 1995, 15; Pesonen & Tarvainen 2003, 10.)

5 VISUAALINEN ILME

Julkaisun visuaalista ilmettä voidaan kutsua myös ulkoasuksi, taitoksi tai layoutiksi. Yksinkertaisesti selitettynä visuaalinen ilme tarkoittaa sitä, miten kuvat, tekstit ja muu julkaisun materiaali sijoitetaan julkaisuun, ja millaisia värejä, fontteja ja erilaisia yksityiskohtia käytetään, jotta saadaan mahdollisimman omannäköinen lopputulos. Julkaisun voi suunnitella harkiten tai sitten erittäin huolimattomasti, mutta silti julkaisulla on aina jonkinlainen ulkoasu. Huonosti suunniteltu ulkoasu voi pahimmillaan viestiä lukijalle julkaisijan välinpitämättömyydestä julkaisua kohtaan. Ulkoasu voi myös kertoa julkaisijan taidottomuudesta, tietämättömyydestä tai riittämättömästä budjetista. Toisaalta iso budjettikaan ei pysty peittämään huonon suunnittelijan jälkeä. Tästä voidaan huomata, että hyvä julkaisu ei välttämättä ole tehty parhaista papereista tai painettu kalleimmalla painotekniikalla, vaan se on taidokkaasti suunniteltu. (Ikävalko 1995, 123-124; Pesonen & Tarvainen 2003, 4.)

Halusin oman julkaisuni viestivän lukijalle, että julkaisu on harkiten suunniteltu. Sen vuoksi suunnittelin juhlateoksen ulkoasun monta kertaa uudelleen. Monesta vaihtoehdosta valitsin lopulta toimivimman, joka sopi mielestäni parhaiten yksikkömme visuaaliseen ilmeeseen. Pyrkimyksenä oli tehdä julkaisusta visuaalisesti toimiva ja ajaton. Juhlateosta tullaan säilyttämään vuosien ajan, joten sen ei pidä olla tämän päivän trendien mukainen vaan sen tulee olla ajankohtainen ja tyylikäs vielä vuosikymmenenkin päästä. Pyrin käyttämään selkeitä linjoja niin tekstin kuin kuvienkin kanssa. Mielestäni juhlaulkaisun tulee olla rauhallinen ja yksinkertainen, joten en lisännyt siihen mitään ylimääräisiä elementtejä. Tämä luo julkaisusta arvokkaan mielikuvan.

5.1 Kannet

Olen huomannut valinneeni monet lukemani kirjat ainoastaan kansien perusteella. Myös kaupan hyllyllä olevat lehdet kiinnostavat enemmän, jos niiden kannet näyttävät hyvältä. Tästä huomaa sen, että julkaisun ulkoasulla on merkitystä. Varsinkin jos julkaisu joutuu kilpailemaan monien samankaltaisten julkaisujen kanssa, täytyy sen herättää huomiota hyvällä ulko-

asullaan. Ikävalko toteaaakin osuvasti, että kannet ovat yhtä kuin julkaisun paketti. Normaalisti kuluttajan ostopäätökseen vaikuttaa tuotteen paketti, mutta kun on kyse julkaisuista, ostaja tekee päätöksen kannen perusteella. (Ikävalko 1995, 141.)

Valitsin juhlaulkaisun kannen pohjaväriksi harmaan. Vaikka se on Rihlaman mukaan arkinen väri, se sopii hyvin värillisen materiaalin yhteyteen, sillä se luo tasapuolisen tarkastelutaustan tummille ja vaaleille väreille (Rihlama 1997, 110). Toin etukanteen kuvia eri vuosilta. Yläpuolelle laitoin mustavalkoisia kuvia, ja alle värillisiä. Kannen valokuvat luovat kanteen värikkyyttä, joten taustan piti sen vuoksi olla melko neutraali. Kuvat luovat etusivulle kuin pienen matkan historiasta nykypäivään. Takakanteen halusin kuvan koulustamme. Timo Taarin arkistoista löysin kuvan lumisesta koulurakennuksestamme yksikkömme 30-vuotisjuhlapäivänä. Mielestäni tämä on hyvä päätös kirjalle.

5.2 Sommittelu

Sommitteilla tarkoitetaan kuvallisten elementtien järjestämistä ja jäsentämistä rajatulla kuvapinnalla. Katseen ohjaaminen, mielenkiinnon herättäminen ja tunnelmien välittäminen onnistuvat sommittelun avulla. Jos sommittelu on onnistunutta, se auttaa lukijaa hahmottamaan kuvapinnan tärkeimmät elementit, ja katsomaan niitä oikeassa järjestyksessä. Sommittelua suunnitellessa tulee ottaa huomioon kulttuurisidonnaiset erot, sillä kaikki ihmisryhmät eivät hahmota ympäristöään samalla tavalla. (Pesonen & Tarvainen 2003, 59; Tervakari & Silius 2005.)

Omassa työssäni sommittelu lähti liikkeelle kuvien sijoittelusta sivuille. Kuvia oli paljon, ja niitä tuli koko ajan lisää, joten niiden asetteluun meni paljon aikaa. Kuvien määrän ja kirjan olemuksen vuoksi päätin tehdä taitosta melko staattisen. Staattisessa taitossa julkaisun jokainen sivu noudattaa samaa rakennetta. Tämä toi työhön yhtenäisyyttä ja johdonmukaisuutta, jota juhlateoksessa saakin olla. Ainoastaan viimeiset kolme sivua rikkovat kaavaa, sillä näille sivuille asetin kaaviot ja loppusanat. Niiden sommittelu on hieman poikkeava muihin sivuihin verrattuna.

Painotyössä käytetty viiva koetaan usein aktiiviseksi tai levolliseksi elementiksi. Vaakasuoraa viivaa pidetään rauhallisempana kuin pystysuoraa. Viiva jakaa pinnan tehokkaasti. (Pesonen & Tarvainen 2003, 59.) Juhlateoksessa käytin punaista viivaa rajaamaan tekstikehystä. Viiva rajaa kehyksen vain osittain, koska mielestäni kokonaan rajattu kehys olisi ollut liian raskas vaihtoehto. Punainen viiva myös johdattaa lukijan katseen tekstin jälkeen kuviin.

6 JULKAISUN VÄRIVALINNAT

Värien valinta, kuten myös taitto tai visuaalinen ilme, on tehtävä aina painotuotteen ehdoilla. Niiden tarkoituksena ei ole ainoastaan tehdä painotyöstä kaunista, vaan helpottaa sen viestin perillemenoa. Väreillä korostetaan, osoitetaan tai järjestellään painotuotteen elementtejä, kuten tietolaatikoita tai taulukoita. Värit vaikuttavat myös siihen, millaisia mielikuvia lukijat saavat painotuotteesta. Väri onkin hyvä väline lisäämään painotyön arvokkuutta ilman, että sen kustannukset nousevat huomattavasti. (Lyytikäinen & Riikonen 1995, 56.) Juhlateoksen värivalinta oli helppo, koska KPAMK:lta löytyi valmis graafinen ohjeistus, joka määrittelee oppilaitoksen julkaisujen värimaailman. Pysin luomaan juhlateokselle arvokkaan tunnelman näiden värien avulla.

6.1 Värien havaitseminen

Ihminen havaitsee värin sen pinnalta heijastuvan valon ansiosta. Sähkömagneettisesta säteilystä muodostuvalla valolla on aina aallonpituus ja -korkeus. Ihmissilmä pystyy havaitsemaan valon, jonka aallonpituus sijoittuu välille 400-799 nanometriä. Jokaisella värillä on oma aallonpituutensa. Punaisella värillä se on pisin, kun taas violetilla lyhin. (Pesonen & Tarvainen 2003, 54; Hintsanen 2000.)

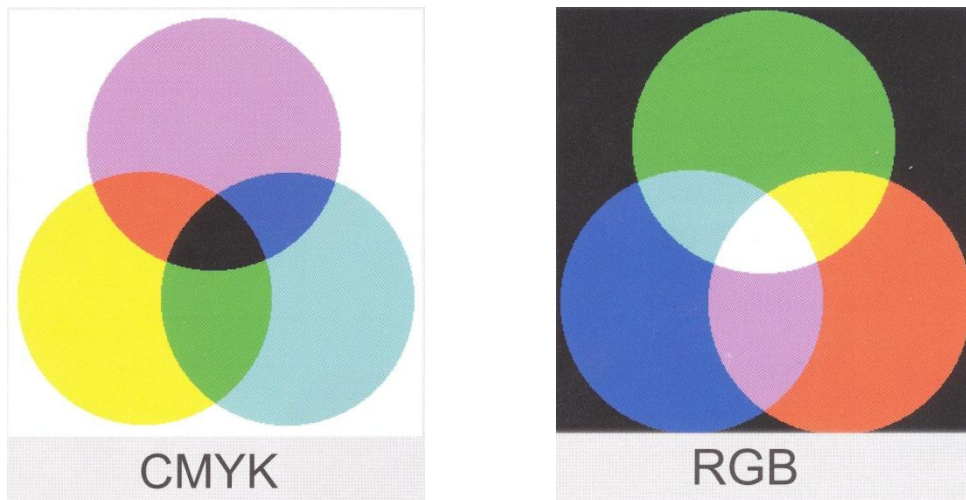
Värien näkeminen ei tapahdu ihmisen silmissä, vaan niissä olevat näkösolut ainoastaan lähettävät signaalin, jonka aivot sitten tulkitsevat väriksi. Jokainen ihminen näkee värit eri tavoin, sillä niiden havaitseminen ei ole ainoastaan mekaanista ja fysiologista. Pesosen ja Tarvaisen mukaan havaitsemiseen vaikuttavat suuresti muun muassa havaitsijan kokemukset, kulttuuristausta, ikä ja mielikuvitus (Pesonen & Tarvainen 2003, 54).

6.2 Värien käyttö julkaisussa

Painotöissä käytetään erilaista värijärjestelmää kuin esimerkiksi tietokoneen näytölle tehtävissä tuotoksissa. Painotyöt tehdään yleensä nelivärisysteemillä, eli CMYK-muodossa (KUVIO 2). Jos työ halutaan painaa yhdellä, kahdella tai kolmella värillä, tulee silloin käyttää spottivärejä, joille on olemassa omat värikarttansa. Suomessa tähän tarkoitukseen käytetään Pantonevärikartastoa, jonka avulla voidaan valita täsmälleen oikea väri. Sähköiset työt tehdään RGB-muodossa (KUVIO 2). CMYK-nimitys tulee osaväreistä syaani (Cyan), magenta (Magenta) ja keltainen (Yellow), joita sekoittamalla saadaan mustaa väriä. K-kirjain tulee sanasta musta (Key, avainväri), jota käytetään syventämään kolmen muun värin sekoituksena syntyvää mustaa. Käytännössä CMYK-värisävyt siis syntyvät, kun neljää eri väriä sekoitetaan keskenään eri suhteissa.

Jos kuvaa ei ole tarkoitettu painokäyttöön, on kuva tietokoneella yleensä RGB-muodossa. Myös digitaalisella kameralla otetut kuvat ovat automaattisesti RGB-muodossa. RGB-värit syntyvät punaisen (Red), vihreän (Green) ja sinisen (Blue) sekoituksista. Nämä värit yhdessä muodostavat näytölle valkoista valoa. Ne kohdat, joissa ei ole näkyvää valoa, näkyvät mustina. CMYK-muotoon verrattuna RGB-kuvissa on suurempi värien rikkaus, ja ne vievät myös vähemmän kiintolevytilaa kuin nelivärijärjestelmätallenteet. (Loiri & Juholin 2002, 117; Pesonen & Tarvainen 2003, 55.)

KPAMK:n talotyylisiin kuuluu kaksi väriä: musta (C=0 M=0 Y=0 K=100) ja punainen (C=0 M=100 Y=100 K=0). Näitä värejä käytetään oppilaitoksen kaikissa julkaisuissa, joten oli itseltään selvää, että käytän näitä värejä myös juhlaulkaisussa. Kaikki teoksen tekstit ovat mustia, sillä pientä tekstiä on helpoin lukea, jos se on mustaa. Pientä tekstiä ei myöskään suositella tehtävän useammalla kuin kahdella osavärillä, sillä muuten kohdistuksen kanssa voi tulla ongelmia, ja tekstistä ei tule tarkkaa. (Lyytikäinen & Riikonen 1995, 63.) Leipätekstin ympärille asetin punaisen kehyksen, joka rajasi osittain jokaisen tekstikehyksen. Teksti ja värillinen kehys eivät kuitenkaan olleet päällekkäin, joten minun ei tarvinnut miettiä, miten hyvin ne erottuvat toisistaan. Usein painotöissä kuitenkin käytetään esimerkiksi otsikoita ja kuvia päällekkäin. Silloin täytyy olla erityisen tarkka, että teksti erottuu hyvin. (Lyytikäinen & Riikonen 1995, 63.)

KUVIO 2. Värijärjestelmät (Huovila 2006, 44.)

6.3 Julkaisun värien merkitykset

Väreillä on erilaisia merkityksiä. Sen vuoksi värivalinnassa kannattaa olla tarkkana, sillä monilla väreillä on erilaiset merkitykset eri kulttuureissa. Juhlateoksessa käyttämäni punaista väriä pidetään yleisesti vallankumouksen värinä. Koskisen mukaan Pohjoismaissa punainen väri koetaan voimakkaasti kiihottavana värinä, joka lisää energiaa, elinvoimaa ja rohkeutta. Hänen mukaansa liikaa käytettynä punainen ärsyttää, ja voi tehdä rauhattomaksi. Punaiseen väriin kuuluvat myös läheisesti intohimo, viha ja rakkaus.

Rihlaman mukaan mustaa väriä taas pidetään länsimaissa tuskan, surun ja pimeyden värinä. Suomessa mustaa kuitenkin pidetään usein virallisena värinä, joten sen vuoksi se käy hyvin virallisiin painotöihin. En kuitenkaan käyttänyt mustaa muuten kuin tekstin värinä, joten se ei tuonut juhlateokseen liian tummaa tunnelmaa. Suurena pintana musta olisi voinut olla liian jyrkkä. (Koskinen 2001, 87; Rihlama 1997, 110.)

7 TYPOGRAFIA

Typografia on yhtä kuin painotyön sävy, tunnelma ja tyyli. Typografisten ratkaisujen avulla voidaan tuoda ilmi, kuka on viestin lähettäjä, millainen se on, ja kenelle viesti on tarkoitettu. Typografialla voidaan vaikuttaa myös painotyön luettavuuteen ja sen elementtien havaitsemiseen. Yksinkertaisesti sanottuna typografia on sanojen kirjoittamista, mutta hyvän typografian luominen ei kuitenkaan ole helppoa. Pienetkin muutokset kirjainten muodossa, rakenteessa tai asettelussa luovat painotyölle erilaisen ilmeen. (Lyytikäinen & Riikonen 1995, 30; Pesonen & Tarvainen 2003, 12.)

Onnistuneen typografian avulla lukijan mielenkiinto saadaan heräämään, ja näin hän saattaa helpommin tarttua julkaisuun. Jos typografia on hyvin onnistunutta, on myös lukeminen helppoa ja miellyttävää. Hyvässä typografiassa julkaisun osat erottuvat helposti toisistaan. Leipäteksti on sen näköistä, kuin sen pitääkin olla, ja otsikot ja väliotsikot erottuvat siitä vaivattomasti. Myös kuvatekstit mielletään heti kuvateksteiksi, eikä niitä sekoiteta muihin osiin. Loirin ja Juholinin mukaan typografia on erittäin vahva visuaalinen elementti, joka voi joissain tapauksissa korvata jopa kuvan. Tämä on kuitenkin harvinaista, sillä yleisesti kuva on parempi ilmaisukeino. Nämä kaksi elementtiä voivat kuitenkin parhaimmillaan tukea toisiaan, ja toimia vuorovaikutuksessa keskenään. (Loiri & Juholin 2002, 33.)

7.1 Julkaisun typografiset valinnat

Typografian hahmottelu aloitetaan valitsemalla kirjaintyyppit ja –perheet, joiden avulla painotyön typografia rakennetaan. Kirjaintyyppin valintaan vaikuttaa muun muassa se, millainen painotuote on kyseessä. Kannattaakin tarkastella, millaisia kirjaintyypppejä muissa samankaltaisissa painotöissä on käytetty. Suomessa kirjaintyyppit lajitellaan Olof Erikssonin laatiman luokituksen mukaan. Tässä luokitukseen kuuluu neljä kirjaintyyppiryhmää: Goottilaiset kirjainmuodot, Antiikvamuodot, Egyptienne-muodot sekä Groteskimuodot. (Lyytikäinen & Riikonen 1995, 30; Koskinen 2001, 67-69.)

Typografisiin valintoihin kuuluvat myös muun muassa merkki- ja sanavälien säätäminen, rivin pituus, palstajako, värillisyyys ja korostukset. Nämä kaikki painotyön osa-alueet vaikuttavat painotyön luettavuuteen, joten näihin asioihin tulee kiinnittää huomiota. Hyvä luettavuushan on typografian tärkein tavoite.

7.2 Julkaisun luettavuus

Kirjaintyyppin eli fontin valinta on yksi tärkeimmistä vaiheista typografian laadinnassa. Painotyössä ei kannata käyttää liian montaa eri kirjaintyyppiä, sillä se voi luoda työlle sekavan ulkoasun, ja se voi myös huonontaa luettavuutta. Jos kuitenkin halutaan käyttää useita kirjaintyyppejä, niiden tulee olla keskenään riittävän erilaisia. Hyvä keino on käyttää esimerkiksi groteskia fonttia otsikoissa ja antiikvaa leipätekstissä. Erilaisia kirjaintyyppejä on olemassa tuhansia, joten juuri oikean valinta on erittäin vaikeaa. Monilla yrityksillä tai yhteisöillä on kuitenkin usein valmiiksi laadittu graafinen ohjeistus, johon kuuluvat vain tietyt kirjaintyypit, joita yrityksen kaikissa julkaisuissa tulee käyttää. (Loiri & Juholin 2002, 35; Pesonen & Tarvainen 2003, 28.)

KPAMK:n graafiseen linjaan kuuluu kaksi fonttia: Helvetica Neue ja Palatino (KUVIO 3). Helvetica Neue on groteskimuotoinen fontti, joka on päätteetön. Päätteetöntä fonttia ei suositella käytettävän pitkissä teksteissä, koska se voi olla vaikealukuista päätteettömyytensä vuoksi. Groteskit sopivat paremmin lyhyisiin, korostettaviin tekstiosuuksiin, kuten otsikoihin tai kuvateksteihin. Groteskia voidaan käyttää myös kapeapalstaisissa julkaisuissa leipätekstin fonttina, mutta kun palstakoko levenee, kannattaa valita jokin muu fontti. (Pesonen & Tarvainen 2003, 28.) Käytin Helvetica Neue -fonttia ainoastaan painotyön sivuilla toistuvassa vuosiluvussa, sivunumeroissa sekä kansien teksteissä. (LIITE 1 ; LIITE 2) Muuten käytin työssäni Palatino-fonttia. Se kuuluu antiikvamuotoisiin fontteihin, jotka ovat usein päätteellisiä. Päätteelliset fontit sopivat hyvin pitkiin leipäteksteihin, sillä päätteet ohjaavat lukijan silmää, ja auttavat näin pysymään helpommin rivillä. (Pesonen & Tarvainen 2003, 28.)

Palatino

Helvetica Neue

KUVIO 3. Historiikissa käytetyt fontit.

Myös kirjaimen koko vaikuttaa painotyön luettavuuteen. Koko tulee valita käytettävän tilan, tekstimäärän ja palstaleveyden mukaan. Vaikka tekstimäärä olisikin suuri, ei tekstikokoa saa pienentää liikaa, sillä se tekee tekstistä vaikealukuista. Teksti ei saa olla myöskään liian suurta, sillä sitä on hidasta lukea, ja lukija voi sen vuoksi jättää tekstin kokonaan lukematta. Kirjainkoko tulee määritellä erikseen jokaiselle tekstinosalle, kuten leipätekstille, ingresseille, kuvateksteille ja otsikoille, ja määritelmässä kannattaa pysyä. Jos kaikki tietyt tekstinosat ovat samankokoisia, se luo painotyölle ehjän ulkoasun. (Loiri & Juholin 2002, 35; Pesonen & Tarvainen 2003, 28.)

Kirjainkoko ilmaistaan pisteinä. Pisteen koon määrittämiseen ovat vaikuttaneet kaksi eri mittajärjestelmää: eurooppalainen ja englantilais-amerikkalainen. Kun nämä kaksi mittajärjestelmää olivat vielä yleisesti käytössä, saattoi kaksi samalla fontilla ja pistekoolla ladottua tekstiä olla hieman erikokoisia. Tämä riippui siitä, ladottiinko tekstiä Euroopassa vai Yhdysvalloissa. Nykyisin tällaisia tilanteita ei synny, sillä mittajärjestelmä on yhdenmukaistunut. Amerikkalainen tekniikka ja Adoben pica-piste ovat korvanneet eurooppalaisen Didot-pisteen, ja sitä käytetään nykyisin kaikkialla Euroopassa. (Itkonen 2007, 79.)

Historiikissa ei ollut kovin paljon tekstiä, sillä alkuperäinen teksti oli PowerPoint-esityksestä. Halusinkin sen vuoksi käyttää hieman isompaa kirjainkokoä kuin kirjoissa normaalisti käytetään. Normaali käytäntö on käyttää leipätekstissä pistekokoä 9-12, mutta minä käytin pistekokona 14 pistettä. Kuvateksteissä käytin pistekokoä 12. Kuvatekstit erosivat leipätekstistä myös

siten, että laitoin kuvateksteihin korostukseksi lihavoinnin. Vaikka leipätekstin pistekoko on hieman suurempi kuin suositellaan, ei se vaikuta merkittävästi luettavuuteen. Myös rivin pituudella on merkityksensä luettavuudessa. Suositeltava merkkimäärä rivillä on 55-60 merkkiä, jotta rivit eivät aiheuttaisi lukijalle turhia rivinvaihtoja tai katkoja lukemiseen. Jos merkkimäärä riviä kohden kasvaa, huononee samalla myös luettavuus. Rivillä saisi olla maksimissaan 90 merkkiä. Historiikin merkkimäärä rivillä on keskimäärin 80 merkkiä, joka on sopiva tämänkaltaiseen painotyöhön. Merkkien minimimäärää käytetään usein sanomalehdissä, mutta yksipalstaisissa kirjoissa, kuten KPAMK:n historiikki on, joudutaan usein merkkimäärän ylärajoille. (Itkonen 2007, 9.)

8 KUVAT

Digitaalisuuden lisääntyttyä myös kuvien määrä on lisääntynyt valtavasti. Nykyisin kuka tahansa voi ostaa digitaalisen kameran, jolla saa otettua painokelpoisia kuvia. Myös painotuotteissa käytetään enemmän kuvia kuin aiemmin. Tämän on mahdollistanut se, että painetun kuvan tekninen laatutaso on noussut valtavasti, ja kuvanvalmistuksesta on tullut edullisempää. Tähän kaikkeen on vaikuttanut aluksi kirjapaino- ja reproduktiotekniikan kehittyminen, ja nykyisin tietoteknillinen kehittyminen. (Koskinen 2001, 80; Lyytikäinen & Riikonen 1995, 48.)

8.1 Kuvan tehtävät

Kuvalla on monia eri tehtäviä, joiden vuoksi niitä käytetään paljon. Kuvat muun muassa kiinnittävät lukijan huomion, tekevät viestin perillemenosta helpompaa ja houkuttelevat lukijaa tarttumaan tuotteeseen. Kuvien avulla voidaan myös pehmentää tekstin sanomaa tai jopa muuttaa sitä kokonaan. Informatiiviset kuvat tuovat painotyöhön jotain uutta tietoa, tai täydentävät tekstiä niin, että lukijan on helpompi ymmärtää, mitä tekstissä käsitellään. Dekoratiivisia kuvia taas käytetään tuomaan painotyölle ilmettä ja tunnelmaa. Jos kuva on tarpeeksi hyvä, se pystyy välittämään tärkeän viestin, ja samalla tekemään ulkoasusta näyttävämmän. Kuva voi myös ohjata lukijaa etenemään julkaisun sivuilla, ja pysäyttää lukija niin, että hänen huomionsa kiinnittyy juuri oikeaan kohtaan julkaisussa. (Loiri & Juholin 2002, 53; Pesonen & Tarvainen 2003, 47.)

Historiikin kuvat ovat pääasiassa informatiivisia. Niiden avulla lukija pystyy paremmin ymmärtämään, mitä oppilaitoksen historia on pitänyt sisällään. Pyrin siihen, että kaikki kuvat olisivat jollain tavoin täydentäneet leipätekstiä, mutta se oli lähes mahdotonta. Jokaisesta tekstissä esille tulleesta tapahtumasta ei löytynyt kuvia, joten ne piti korvata muilla. Kuvien joukossa oli myös monia tärkeitä kuvia, joista ei ollut kuitenkaan mainintaa leipätekstissä. Näissä tapauksissa liitin kuvaan niin informatiivisen kuvatekstin, että sen avulla lukija pystyy saamaan hyvän käsityksen kuvan tapahtumista.

8.2 Kuvien digitalisointi

Kuten aiemmin olen kertonut, sain kaikki historiikin kuvat KPAMK:n Ylivieskan yksikön henkilökunnalta. Uusimmat kuvat olivat digitaalisessa muodossa, mutta joukossa oli myös paljon vanhoja paperikuvia. Digitaaliset kuvat ovat nimensä mukaisesti valmiiksi digitaalisessa muodossa, ja näin niitä voidaan käsitellä suoraan muun muassa erilaisilla kuvankäsittelyohjelmilla. Paperikuvat piti muuntaa digitaaliseen muotoon eli digitalisoida, ennen kuin pystyin käsittelemään niitä.

Paperikuvan muuntaminen digitaalseksi tapahtuu skannaamalla se skannerilla eli kuvanlukijalla. Tämän lisäksi tietokoneessa tulee olla ohjelma, joka ohjaa skanneria. Tätä ohjelmaa kutsutaan ajuriksi. Jotta pystyin käyttämään kuvia historiikissa, piti kuvat skannata tarpeeksi korkealla resoluutiolla. Skannausresoluutio eli skannerin lukutarkkuus ilmaistaan yleisesti pikseliä tuumalla (ppi, pixels per inch). Painotuotteessa käytettävien kuvien skannausresoluutio määräytyy painotuotteen mukaan. Esimerkiksi sanomalehtikuvien ei tarvitse olla niin korkearesoluutioisia kuin aikakauslehteen tarkoitettujen kuvien. (Pesonen & Tarvainen 2003, 80.) Historiikin kuvien resoluution tuli olla vähintään 300 ppi. Skannasin jotkut kuvista kuitenkin isommalla resoluutiolla, jotta pystyin suurentamaan niitä halutessani historiikkia taittaessani.

Skannaaminen kannattaa tehdä huolellisesti, sillä jos kuvasta jää pois jotain informaatiota skannaamisen aikana, sitä ei voi saada enää takaisin. Täytyy ottaa myös huomioon skannerin laatu. Halvimmat tasoskannerit eivät pysty lukemaan kunnolla kuvan vaaleita ja erityisesti tummia sävyjä, joten parhaan lopputuloksen saavuttamiseksi kuvan tärkein informaatio tulisi olla keskisävyinen. Jos kuvan laatu on erityisen tärkeää, kannattaa kuva viedä painotaloon, jossa käytetään yleensä kallista rumpuskanneria. Rumpuskannerin avulla saadaan erittäin korkealaatuinen lopputulos. Tekniikan kehittymisen myötä myös hieman halvemmilla skannereilla voidaan saada erittäin laadukasta jälkeä. Skannaaminen ja skannatun kuvan värikorjailut eivät kuitenkaan ole aivan yksinkertaista hommaa. Olipa skanneri sitten halpa tai todella kallis, voi kuvasta tulla huono, jos skannaajalla ole tarvittavaa ammattitaitoa. (Keränen, Lamberg & Penttinen 2003, 46; Joro 2002.)

8.3 Kuvankäsittelyä julkaisussa

Niin valmiiksi digitaaliset kuin digitalisoidutkin kuvat täytyy käsitellä ennen kuin ne voidaan lisätä painotyöhön. Varsinkin jos kuvat painetaan suurikokoisina, pienetkin virheet näkyvät selkeästi. Myös pienemmissä kuvissa näkyy selkeästi, jos esimerkiksi värisävyt ovat erilaiset kuin alkuperäisessä kuvassa. Kuvat ovat yleensä valmiiksi RGB-muodossa, kun niiden pitäisi painotyössä olla CMYK-muodossa. Väritilan muutos on siis vähintään, mitä kuville tulee tehdä ennen kuin ne voidaan painaa. Usein kuville on kuitenkin hyvä tehdä myös muunlaista käsittelyä, kuten valotuksen korjausta ja sävy- ja värikorjailuja.

Yksi tärkeimmistä vaiheista kuvankäsittelyssä on sävyn ja värien säätäminen. Säätämistä ei kuitenkaan kannata aloittaa ennen kuin on tarkastellut kuvaa tarkasti. Kuvaa katsoessaan olisi hyvä miettiä, mitä kuvasta halutaan tuoda esille. Kun tavoitteet ovat selvillä, voi aloittaa kuvan muokkaamisen. (Walker & Barstow 2005, 85.) Historiikin kuvien pääosassa oli yleensä ihminen tai ihmisiä, joten aloitin sävyjen korjailun kasvoista. Kun kasvot olivat luonnollisen väriset, jatkoin korjailua keskittymällä muihin kuvan osiin. Digitaalisia kuvia muokatessa sävy- ja värimuutoksen huomasi helposti. Halusin kuitenkin säilyttää vanhemmissa paperikuvissa olevat vanhahtavat sävyt, jotta niiden tunnelma ei muuttuisi. Sen vuoksi en voinut tehdä niihin kovin radikaaleja sävy- ja värikorjailuja, vaikka se joissain tapauksissa olisikin ollut suotavaa.

Valotuksen korjausta tarvitaan silloin, kun kuvat ovat liian vaaleita tai liian tummia. Nykyisin kameroissa on kuitenkin niin hyvät valotusmittarit ja kuvausohjelmat, että ne estävät kuvien valotusvirheitä. Joskus vastavalo tai väärä kuvausasetus voivat kuitenkin sekoittaa kameran valotusmittarin, ja valotus ei onnistu halutulla tavalla. Silloin valotuksen korjauksesta voi olla suurtakin apua. Vanhat kuvat puolestaan haalistuvat ajan mittaan itsestään. Haalistumista voivat lisätä myös auringonvalo, vääränlainen kuvien varastointi tai huonolaatuiset kuvanvalmistusmateriaalit. Jos kuvat ovat jo ehtineet haalistua, niitä voidaan yrittää korjata kuvankäsittelyohjelmalla. Lopputulokseen vaikuttaa kuitenkin se, onko alkuperäisessä kuvassa ollut tarpeeksi informaatiota. Edes ammattilainen ei pysty korjaamaan sellaista kuvaa, jonka valotus on jo alun perin ollut huono. (Eismann 2004, 67-68.) Historiikin kuvat olivat pääasiassa erittäin hyvälaatuisia, joten en joutunut tekemään niihin kovin suuria korjailuja. Jos kuvat olisivat olleet huonompia, niihin olisi voinut sävyjen ja värien säätämisen lisäksi tehdä myös muun muassa valotuksen korjauksen.

9 TULOKSET JA POHDINTA

Historiikin tekeminen oli ammatillisessa mielessä erittäin haastavaa, mutta samalla myös hyvin antoisaa. Projektin aikana mieleeni palasi monia opiskeluvuosien aikana oppimiani asioita, joita en ollut käyttänyt hetkeen. Oli hienoa huomata, miten paljon olen oppinut näiden neljän opiskeluvuoden aikana, ja miten pystyin käyttämään näitä oppimiani asioita hyväksi viimeisessä ja ehkä tärkeimmässä koulutehtävässäni, opinnäytetyössä.

Olen opiskellut Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulun Ylivieskan yksikössä yli neljä vuotta, mutta oppilaitoksen historiasta minulla ei ollut kovin tarkkaa käsitystä ennen tämän historiikin tekemistä. Olen omasta mielestäni etuoikeutettu, että sain mahdollisuuden tutustua yksikön historiaan näinkin mielenkiintoisella tavalla. Historiikin tekeminen oli siis antoisaa myös tässä mielessä.

Halusin alusta lähtien tehdä historiikista yksinkertaisen ja selkeän. Lopputulos myös vastaa tätä alkuperäistä suunnitelmaani. Vaikka kuvia olikin valtavasti, sain ne asettumaan sivuille niin, että ulkoasusta ei tullut liian sekava. Myös muiden visuaalisten elementtien harkitulla käytöllä sain historiikista selkeän.

Työn aikaavievin osuus oli materiaalin keräys. Projektin alussa minulla oli vain muokkaustavalle valmis teksti, joten muu materiaali minun piti haalia eri puolilta yksikköä. Sain kuvia vähitellen monien sähköpostimuistutusten jälkeen. Materiaalin hankinnassa suurena apuna oli Ylivieskan yksikön yksikönjohtaja Keijo Nivala, joka jaksoi etsiä tarvitsemiani kuvia ja lehti-leikkeitä koulun arkistosta. Ilman hänen apuaan en olisi saanut juhlaulkaisuun niin kattavaa materiaalia.

Myös julkaisun taitto vei paljon aikaa. Osittain tähän vaikutti se, että materiaalia tuli lisää lähes koko taiton ajan. Tämän vuoksi jouduin muokkaamaan taittoa koko ajan uudelleen. Halusin panostaa taiton onnistumiseen, jotta voisin olla tyytyväinen lopputulokseen. Sen vuoksi tein monta taittosuunnitelmaa ennen lopullista versiota. Vaikka tämä pidensikin taittoprosessin kestoja, sain juhlateoksen ajallaan valmiiksi.

Mielestäni opinnäytetyöprojekti onnistui erittäin hyvin. Ennen projektin aloittamista määrittelemäni aikataulu piti, ja sain historiikin painoon ajoissa. Myös saamani palautteen perusteella voin olla tyytyväinen lopputulokseen. Sain suunniteltua ja toteutettua historiikin, johon tilaaja oli tyytyväinen, ja josta myös itse voin olla ylpeä.

LÄHTEET

Eismann, K. 2004. Valokuvien korjailu & viimeistely. Jyväskylä: Docendo Finland Oy.

Hintsanen, P. 2000. Coloria.net värisivusto. WWW-dokumentti. Saatavissa: <http://www.coloria.net/yleista.htm>. Luettu 17.2.2010.

Huovila, T. 2006. ”Look” Visuaalista viestisi. Helsinki: Inforviestintä Oy.

Ikävalko, E. 1995. Painotuotteen tekijän käsikirja. Helsinki: Tietopaketti Oy.

Itkonen, M. 2007. Typografian käsikirja. 3. painos. Helsinki: RPS-yhtiöt.

Joro, J. 2002. Photoshopin perusteita. WWW-dokumentti. Saatavissa: <http://www.saunalahti.fi/joro2/opetus/PhotoShop.html>. Luettu 1.3.2010.

Keränen, V; Lamberg, N & Penttinen, J. 2003. Julkaisu & kuvankäsittely. 2. painos. Jyväskylä: Docendo Finland Oy.

Koskinen, P. 2001. Hyvä painotuote. Helsinki: Inforviestintä Oy.

Kotilainen, L. 1991. Lehdentekijän käsikirja. Kuopio: Minnapress.

Loiri, P & Juholin, E. 2002. HUOM! Visuaalisen viestinnän käsikirja. 3. painos. Helsinki: Inforviestintä Oy.

Lyytikäinen, K & Riikonen, H. 1995. Painotuotteen suunnittelu. Opetushallitus.

Nevala, J. 2009. Keskustelu painotalo KalevaPrint Oy:n yhteyspäällikön kanssa 8.10.2009.

Nivala, K. 2009. Tekniikan opetusta 30-vuotta Ylivieskassa. Powerpoint-esitys KPAMK:n Ylivieskan yksikön 30-vuotisjuhlassa 10.1.2009.

Penttilä, H. 1997. Arkkitehtuurimedian perusteet. Tekstin ja kuvan yhdistäminen – taitto. Tampereen teknillinen yliopisto. Arkkitehtuurin tietotekniikan ja kuvausmenetelmien opetusmateriaali. WWW-dokumentti. Saatavissa: http://www.tut.fi/units/arc/aml/sisaltosivut/opetus/amp/amp_oppimat/105taitto.htm. Luettu 31.1.2010.

Pesonen, S & Tarvainen, J. 2003. Julkaisun tekeminen. Jyväskylä: Docendo Finland Oy.

Puupponen, H. 2003. Essi - Esteetön sisällöntuotanto. Viestinnän peruskysymykset. Avoin yliopisto, Jyväskylän yliopisto. WWW-dokumentti. Saatavissa: <http://appro.mit.jyu.fi/essikurssi/viestinta/t1/>. Luettu 31.1.2010.

Rihlana, S. 1997. Värioppi. 6. painos. Rakennustieto Oy.

Tervakari & Silius 2005. Verkkopalvelun sisällöntuotanto. Tampereen teknillinen yliopisto, opetusmateriaali. Pdf-dokumentti. Saatavissa: <http://matwww.ee.tut.fi/hmopetus/sistuot/luennot/luento10/SisTuotLuento10.pdf>. Luettu 12.2.2010.

Walker, M & Barstow, N. 2005. Digikuvan värinhallinta & -korjailu. Jyväskylä: Docendo Finland Oy.

Tässä juhlateoksessa käydään läpi Ylivieskan teknillisen koulutuksen 30-vuotinen historia kuvin ja sanoin. Ylivieskan teknillinen koulu perustettiin vuonna 1979, ja se toimi aluksi vain muutaman henkilön voimin. Vuosien mittaan niin toimintatilat kuin henkilöstökkin ovat kasvaneet.

Nykyisin Ylivieskaan tullaan opiskelemaan eri puolilta Suomea - jopa eri puolilta maailmaa. Oppilaitoksesta on kehittynyt kansainvälinen ammattikorkeakouluyksikkö, joka on selvinnyt hyvin ammattikorkeakoulujen rakenteellisissa muutospaineissa.

Resistanssia, induktanssia, kapasitanssia...

Tekniikan opetusta Ylivieskassa 30 vuotta

Resistanssia, induktanssia, kapasitanssia... Tekniikan opetusta Ylivieskassa 30 vuotta

Insinöörikoulutuksen vaatimien tilojen suunnittelu käynnistettiin vuonna 1988. Samana vuonna opetusministeri Anna-Liisa Piiparinen vieraili koulullamme.

Vuonna 1988 hankittiin myös maamme ensimmäinen ns. PS-tason mikroliuokka. Sen kunniaksi järjestettiin valtakunnallinen käyttöönottjuhla. Myös yhteistyöopimus Valtion tietokonekeskuksen kanssa saatiin aikaan.

Valtakunnallista markkinointia lisättiin Ylivieskan kaupungin Trendi-projektin yhteydessä. Myös teknologiapalveluun lähdettiin panostamaan. Joustavan tuotantosolun kehitystyö aloitettiin.

Oma julkaisusarja otettiin käyttöön, ja teknikkotyöt lisättiin osaksi tutkintoa.

Kirotin kolhoosille Tallinnaan tehtiin tutustumismatka, ja samalla käynnistettiin tietotekniikan aihealueen yhteistyö. Ruokala siirtyi oppilaskunnan hoitettavaksi.

Vuonna 1988 järjestettiin ensimmäinen "Tekulla kajahtaa" -lauluilta, josta oli tavoitteena tehdä perinne.

Oma julkaisusarja otettiin käyttöön.

1988

PS-luokan viikkäisissä olivat mukana mm. Suomen IBM:n toimitusjohtaja Felix Björklund ja professori Juhani Oksanen Oulun yliopistosta. Oppilaitos järjesti tilauslennon Helsingistä Ylivieskaan ja sai mittavasti mukaan mm. alan lehtien toimittajia.

"Tekulla kajahtaa" -lauluilta järjestettiin ensimmäisen kerran vuonna 1988. Säestyksestä vastasi aina oppilaitoksen oma orkesteri Tekun Dallapee.

Kalajokilaakson tietotekniikkakeskuksen järjestämä kunnanjohtajien ATK-seminaari Rovaniemellä talvella 1988.

1988